

Temat: „*Chce się żyć*” - film Macieja Pieprzycy - scenariusz lekcji dla szkół ponadgimnazjalnych (godzina wychowawcza).

Opracowała: Beata Badziukiewicz

Cele lekcji:

- poszerzanie wiedzy na temat życia ludzi niepełnosprawnych oraz uwrażliwienie na ich problemy;
- poznanie metod pracy z osobami niepełnosprawnymi (system Blissa, Alfabet Braille’a, język migowy);
- zastanowienie się nad sensem włączania osób niepełnosprawnych w życie społeczne

Metody i formy pracy:

- konstruowanie notatek z lekcji;
- burza mózgów;
- praca w grupach;
- dyskusja kierowana;

Środki dydaktyczne:

- film Macieja Pieprzycy, *Chce się żyć* Polska, 2013;
- Jolanta Steciuk, *Język Blissa - szansa dla dzieci z porażeniem mózgowym*, Magazyn „Wysokie Obcasy” z dn. 01.02.2002;
<http://www.wysokieobcasy.pl/wysokie-obcasy/1,96856,670166.html>
- www.culture.pl;
- www.filmweb.pl;
- www.portalfilmowy.pl.
- www.dajimyszanse.pl
-

Pojęcia kluczowe:

- człowiek niepełnosprawny, porażenie mózgowe dziecięce
- tolerancja, akceptacja
- Język Blissa, Alfabet Braille'a, język migowy
- Wolontariat, pomoc wobec drugiego człowieka

Czas:

- 1lekcja

Przebieg lekcji:

1. Po obejrzeniu filmu zachęcamy uczniów do podzielenia się wrażeniami:
  - czy łatwo było im oglądać ten film czy trudno, prosimy o uzasadnienie
  - co ich poruszyło w tym filmie
  - jakie im się pojawiały myśli, wrażenia w trakcie oglądania
  - jak oceniają postawy dorosłych wobec niepełnosprawnego dziecka (mama, tata, lekarka w przychodni, lekarze w szpitalu, rodzeństwo)
2. Wprowadzamy pojęcie „dziecięce porażenie mózgowe” oraz język Blissa. Możemy zaproponować, żeby uczniowie wcześniej przygotowali te informacje. Mogą również znaleźć przykładowe symbole i obrazki słów, skserować je dla całej klasy i spróbować porozmawiać ze sobą przy pomocy obrazków, tak jak robił to bohater filmów.

Symbole Blissa są graficzną ilustracją całych wyrazów, dlatego dzieci potrafią je odróżniać. Symbole przypominają szkolne szlaczki: fale, łuki, kropki, pionowe i ukośne kreski, okręgi. Znaczenia niektórych łatwo się domyślić: np. "kochać" to serce przebite strzałą. Symbol ognia przypomina znak zapytania, woda to pozioma fala, słońce to okrąg. "Rozczarowanie", "kombinezon narciarski" i "do diabła!" są bardziej skomplikowane. Bliss jest bardzo logiczny. Jeśli nad symbolem "ubranie" dorysujemy mały daszek, otrzymamy czasownik: "ubierać się". Takie dodatkowe znaczki pozwalają też określić czas teraźniejszy, przeszły i przyszły, liczbę, przymiotniki itd. (z artykułu w „Wysokich obcasach”).

Możemy również porozmawiać o innych niepełnosprawnościach:

- o osobach niewidomych, które posługują się Alfabetem Braille'a – również uczniowie mogą znaleźć ten alfabet i spróbować nim się

porozumieć (raczej rysować kropki ołówkiem czy długopisem na kartce niż je uwypuklać)

- o osobach niesłyszących, które posługują się językiem migowym – może jakaś osoba w klasie zna ten język albo jest gotowa przygotować kilka znaków, a potem nauczyć ich resztę klasy albo na kartce mieć wydrukowane rysunki, jak się pokazuje poszczególne słowa i zachęcić uczniów w parach do „porozmawiania” ze sobą przy pomocy języka migowego.

Podsumowując te zadanie pytamy uczniów, jak im się „rozmawiało”.

Czy łatwo im było komunikować się przy pomocy tych języków.

Co nam daje możliwość swobodnego wypowiedzenia słów, możliwość słyszenia i czytania pisma w codziennym funkcjonowaniu?

3. Niepełnosprawność – czy to jest wyrok?

Proponujemy uczniom dyskusję na zadany temat. Czy znają, mają w swoim otoczeniu rodzinnym, podwórkowym, szkolnym osoby niepełnosprawne? Jak te osoby sobie radzą?

Jak rozumieją i oceniają hasło: niepełnosprawni – sprawni inaczej?

Czy znają przykłady osób niepełnosprawnych, które osiągnęły sukcesy? – możemy wcześniej poprosić uczniów o przygotowanie charakterystyk takich osób (np. Staś Mela – chłopiec, który stracił rękę i nogę zdobył w wyprawie Biegun, osoby na wózkach zdobywające szczyty, skaczące ze spadochronem, osoby bez rąk malujące ustami, muzycy, aktorzy, fotograficy, itd.)

- jakie mieli schorzenia/ograniczenia
- co zrobili?
- dlaczego to było takie niezwykle?

Możemy w tym miejscu porozmawiać o idei włączania osób niepełnosprawnych do życia w społeczeństwie. Czy i do czego jest to potrzebne? Czy takie działania są korzystne wyłącznie dla tych osób, czy może również osoby sprawne mogą z takiego włączania skorzystać? (np. większa wrażliwość, pokora, przykład woli życia i pracy nad sobą pomimo przeciwności, świadomość, że właściwie każdemu może się przydarzyć jakiś

wypad czy choroba, które ograniczą jego funkcjonowanie, ale to „nie koniec życia”, itd.) Czego możemy nauczyć się od osób niepełnosprawnych?

4. Paraolimpiady – w nawiązaniu do poprzedniego punktu proponujemy uczniom zapoznanie się ze sportem w wykonaniu osób niepełnosprawnych, pomimo iż sport wyczynowy osób niepełnosprawnych to dla większości naszego społeczeństwa pojęcie prawie zupełnie nieznanne, osoba niepełnosprawna kojarzy się raczej z problemem podjechania wózkiem pod wysoki krawężnik czy z brakiem możliwości wyjścia po schodach, zaprojektowanych przez słabego projektanta. A jednak sport wyczynowy osób niepełnosprawnych istnieje i polscy sportowcy odnoszą w nim duże sukcesy.

Proponujemy innej grupie uczniów (4-5) przygotowanie charakterystyki jednego wybranego sportowca niepełnosprawnego z historią jego życia i choroby oraz odniesionymi sukcesami. Uczniowie pracują w grupach, w których prezentowana jest ta osoba. Zastanawiają się jakich cech charakteru, jakiej motywacji i przekonań wymagały treningi, praca nad własnymi ograniczeniami i dotarcie do poziomu, na którym osiągnięcie tych sukcesów było możliwe. Jakie uczucia i emocje pojawiają się w nich, kiedy słyszą, czytają, mówią o takich osobach?

Następnie prosimy uczniów o przedstawienie wniosków z pracy w grupach na forum klasy.

5. Rodzina – życie z osobą niepełnosprawną:
  - na podstawie filmu możemy porozmawiać z uczniami o tym, jak radziły sobie osoby w rodzinie Mateusza: mama, która poświęciła swoje życie dla syna, tata – zawsze zadowolony, bujający w obłokach, „czarodziej” czytający w gwiazdach, powtarzający maksymę „dobrze jest”, ale równocześnie często zagląda do kielicha, rodzeństwo – czuje się pomijane, zaniedbywane, co ostatecznie będzie skutkowało zajęciem się swoimi sprawami w życiu dorosłym, brat zupełnie zniknie z życia rodziny, zostanie marynarzem (jedyne kontakty, to kartki przysyłane z różnych stron świata), a siostra upomni się o siebie, kiedy założy własną rodzinę i nie znajdzie miejsca i energii na zajmowanie się bratem. Czy chore dziecko ma prawo mieć więcej przywilejów niż inne dzieci w rodzinie?

Po omówieniu postaw i zachowań osób w rodzinie zapraszamy uczniów do dyskusji na temat tego, jak Mateusz traktowany był w rodzinie, czy to jest łatwe zadanie zajmować się osobą niepełnosprawną. Na czym polegała ta trudność (np. brak wsparcia ze strony instytucji: lekarze, którzy traktowali chłopca, jak roślinę, psa).

Czy siostra, a ostatecznie i mama miały prawo umieścić Mateusza w ośrodku dla psychicznie chorych? – możemy zaproponować debatę albo sąd nad tą decyzją. Czy my sami bylibyśmy silniejsi niż bohaterowie filmu?

6. Po wielu latach udało się osobom „normalnym” dotrzeć do Mateusza, znaleźć sposób na komunikację.

Postawmy pytanie klasie: jak myślą, czy istnieje możliwość, że do innych pacjentów ośrodka dla psychicznie chorych też moglibyśmy dotrzeć i się porozumieć, gdybyśmy odkryli właściwy kod? Skąd wiemy, co myślą i przeżywają te osoby? Czy w ogóle chcemy się nad tym zastanawiać czy raczej uciekamy od takich obrazów?

A wracając do życia osób normalnych – czy mając możliwość komunikowania się przy pomocy słów jesteśmy w stanie zrozumieć drugiego człowieka?

Na czym polegają najczęstsze zakłócenia dotyczące komunikacji (np. różne definicje słów, które używamy, różna interpretacja znaczeń tych słów, różne doświadczenia życiowe i przeżycia stawiane za słowami, które wypowiadamy, niedopowiedzenia, oczekiwanie, że inni zgadną o co nam chodzi bez wyjaśniania itd.). Proponujemy uczniom burzę mózgów dotyczącą zagadnienia: z kim i w jakich okolicznościach najtrudniej się „dogadać” i dlaczego?

7. Wolontariat – jednym z ważniejszych wątków w filmie jest relacja pomiędzy Mateuszem a Magdą. Chciała pomóc czy „załatwić” swoje sprawy?

Dlaczego w ogóle pomagamy innym ludziom?

Dlaczego zostajemy wolontariuszami?

Co z tego mamy? – nie ma wątpliwości, że musimy coś mieć, żeby chcieć działać, choćby satysfakcję, uczucie, że jesteśmy dobrzy szlachetni, może lepsi niż inni. Chodzi o to, by nie używać osób, którym pomagamy, do rozwiązywania własnych kłopotów.

Czy Magda „użyła” Mateusza? Jeśli tak, to w jaki sposób i do jakiego celu?

Jeśli nie, to w jaki sposób uczniowie rozumieją i wyjaśniają jej zachowanie.

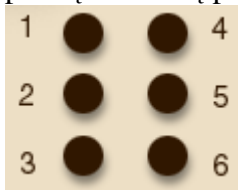
Może sama była skrzywdzona przez działania ojca, ale czy własne, osobiste skrzywdzenie uprawnia do używania/krzywdzenia innych?!

Bliss (ang. *Blissymbolics*) – pismo logograficzne, opracowane przez Charlesa K. Bliss (1897-1985), składające się z 4500 znaków.

Poniżej przedstawiono przykładowych 48 symboli wraz z ich polskimi tłumaczeniami (*źródło: Wikipedia*)

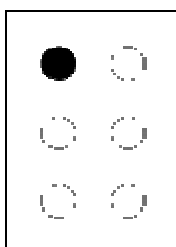
osoba	uczucie	pamięć	wiedza	czas	nasilenie	zbiornik	praca
dom, budowla	pokój	krzesło	stół	schody	oko	ucho	ręka
numer	i, plus, również	minus, bez	mnożenie	dzielenie	równa się	część	zwierzę
język	pióro, ołówek	strona, papier	książka	ochrona	zdrowie	lekarstwo	świat
natura	ziemia	niebo	światło	woda	ogień	powietrze	chmura
drzewo	kwiat	skała	kierownica	piorun	słońce	księżyc	planeta

Alfabet Braille'a –Louis Braille (1809 - 1852) wynalazca pisma punktowego dla niewidomych. Podstawą, z której wyprowadza się cały system Braille'a jest sześciopunkt nazywany znakiem tworzącym. System składa się ze znaków będących kombinacją sześciu wypukłych punktów ułożonych w dwóch kolumnach po trzy punkty w każdej. Lewa kolumna zawiera umownie oznaczone punkty: 1,2,3, zaś prawą stanowią punkty: 4,5,6

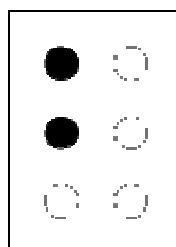

Wzajemna kombinacja i rozmieszczenie punktów daje możliwość sześćdziesięciu czterech znaków. W brajlu można zapisać wszystko! Istnieje opracowana matematyczna, chemiczna, fizyczna, muzyczna notacja brajlowska.

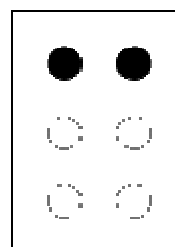
a	b	c	d	e	f	g	h	i	j
·:·	·:·	·:·	·:·	·:·	·:·	·:·	·:·	·:·	·:·
k	l	m	n	o	p	q	r	s	t
·:·	·:·	·:·	·:·	·:·	·:·	·:·	·:·	·:·	·:·
u	v	x	y	z	z'			z'	
·:·	·:·	·:·	·:·	·:·	·:·	·:·	·:·	·:·	·:·
ą	ł	ć	ń	ę				ś	w
·:·	·:·	·:·	·:·	·:·	·:·	·:·	·:·	·:·	·:·
,	;	:		?	!	()	„	*	”
·:·	·:·	·:·	·:·	·:·	·:·	·:·	·:·	·:·	·:·
			znak wśr- sza	ó	znak kośły	znak wślk. litery	znak kpr- szywy		
·:·	·:·	·:·	·:·	·:·	·:·	·:·	·:·	·:·	·:·
-	-								
·:·	·:·	·:·	·:·						

a

b

c, itd.

Źródło: Wikipedadia.

Język migowy - charakteryzuje się użyciem kanału wzrokowego, a nie audytywnego. Języki migowe są to te języki wizualno-przestrzenne, które zostają nabyte drogą naturalnej akwizycji przez głuche dzieci od głuchych rodziców. Do niedawna języki migowe były pozbawione wersji pisanej (SignWriting). Strukturalnie (przynajmniej na najbardziej abstrakcyjnym poziomie) języki migowe nie różnią się zasadniczo od języków fonicznych. Podobnie jak wszystkie języki naturalne, są one dwuklasowymi systemami znaków ze słownikiem i gramatyką.

